

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. XI. De lege divina veteri

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

quia nimirum lex non obligat, nisi juxta voluntatem Legislatoris à quo fertur; neque continuat obligationem, nisi perseverante moraliter eadem voluntate: Atqui cessante totà & integrâ ratione propter quam legem tulit, non perseverat moraliter voluntas obligandi: Ergo cessante totâ illâ ratione, lex non amplius obligat. Major pater, Minor probatur, quia Legislator non habuit voluntatem obligandi, nisi dependentem ab illa ratione, & propter illam; si ve actus alioquin habeat intrinsicam bonitatem, si ve non: At cessante ratione motivâ, vel causâ finali propter quam aliquid volumus, definimus illud velle, cum impossibile sit stare actum voluntatis, sublato ejus objecto formali: Ergo cessante totâ & integrâ ratione propter quam Legislator legem tulit, & voluit eâ obligare, cessat quoque voluntas obligandi.

27. Confirmatur: Si lex præcipiat jejunium semel in hebdomada, ad Deum placandum, propter aliquam necessitatem publicam, cessante publicâ necessitate, cessat obligatio jejunii, quamvis citra illam necessitatem, jejunium sit actus virtutis, habens bonitatem & honestatem intrinsicam temperantiæ: Ergo quamvis lex præcipiat actum intrinsicè bonum, si tamen cesset causa ad eâ quæta legis, seu tota ratio motiva propter quam fuit lata, cessat ejus obligatio.

28. Dixi cessante causâ adequatâ, quia si lex lata fuit ob plures causas, cessante unâ, modo non cessent aliæ propter quas lata est, non cessat obligatio legis. Sicut quia lex baptismi lata est non solum ad tollendum originale, sed etiam ad consignandum hominem Christianæ Religioni, eumque à cæteris seclis distinguendum, & reddendum idoneum & capace ad reliqua sacramenta suscipienda; tamen si prima causa cessaret, & peccatum originale, per sanctificationem in utero matris, esset sublatum, nihilominus adhuc lex baptismi, propter alias causas propter quas lata est, obligaret.

DISPUTATIO XI.

De lege Divina veteri.

Ad questionem 98. D. Thomæ, usque ad 106.

Hætenus de lege humana fusè disseruimus, nunc agendum nobis est de lege Divina positiva, cujus necessitatem demonstrat S. Thomas supra quæst. 91. art. 4. ubi quatuor assignat rationes, cur lex Divina, ultra naturalem & humanam necessaria fuerit. » Primò, inquit, quia per legem dirigitur homo » ad actus proprios in ordine ad ultimum finem. » Et siquidem homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquid directivum ex parte rationis, supra legem naturalem, & supra legem humanam positam, quæ ab ea derivatur. Sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis æternæ, quæ excedit proportionem naturalis facultatis humanæ; ideò necessarium fuit ut supra legem naturalem & humanam, dirigeretur etiam ad suum finem, lege divinitus datâ. Secundo, quia propter incertitudinem humani judicij, præ-

cipuè de rebus contingentibus & particulariibus, contingit de actibus humanis diversorum esse diversa judicia, ex quibus etiam diversæ & contrariæ leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit quid ei sit agendum, & quid vitandum, necessarium fuit ut in actibus propriis dirigeretur per legem divinitus datam, de qua constat quod non potest errare. Tertiò, quia de his potest homo legem facere, de quibus potest judicare: judicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus, qui latent, sed solum de exterioribus actibus qui apparent; & tamen ad perfectionem virtutis requiritur, ut in utrisque actibus homo rectus existat; & ideò lex humana non potuit cohibere & ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superveniret lex Divina. Quarto, quia lex humana non potest omnia quæ malè sunt punire, vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala, sequeretur quod etiam multa bona tollerentur, & impediretur utilitas boni communis, quod est necessarium ad conversationem humanam; ut ergo nullum malum improbitum & impunitum remaneat, necessarium fuit supervenire legem divinam, per quam omnia peccata prohibentur.

Licet verò lex divina variè dividi possit, communis tamen ejus divisio est in veterem, quæ à tempore Moïsis, usque ad Christi passionem & mortem, inter Israëlitas viguit; & novam, quæ à Christo data & instituta, usque ad consummationem sæculi perseverabit. De utraque sigillatim & breviter disserendum, & primò de lege veteri, quæ legis novæ & Evangelicæ typus & figura fuit. Unde fit

ARTICULVS I.

Utrum lex vetus, bona, utilis, ac perfecta fuerit?

§. I.

Prima pars quæstionis resolvitur.

Augustinus cap. 1. & 46. libri de hæresibus refert Manichæos & Marcionistas, cum duo summa principia invenissent, unum bonorum, alterum verò malorum, credidisse legem veterem malam esse, & à malo principio conditam; novam verò à bono profectam, subindeque optimam ac perfectam. Ut hic error refellatur, & veritas Catholica stabilietur.

Dico primò, legem veterem fuisse bonam, & sanctam.

Probat, quia Deus fuit legis illius Author, ut ostendimus articulo sequenti: Ergo non potuit esse nisi bona & sancta, sicut ipse bonus & sanctus est. Unde Apostolus ad Roman. 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Ubi mandatum legis Mosaicæ dicitur sanctum, propter præcepta ceremonialia; justum, propter judicialia; bonum, propter moralia, ut notat D. Thomas hic quæst. 99. art. 4. Conclusio magis patebit solutione objectionum, & explicatione locorum Scripturæ, quibus legem illam malam fuisse insinuari videtur.

Obijcit ergo primò: Ezechielis 20. dicitur: *Dedi eis præcepta non bona, & judicia in quibus non vivunt:* Sed lex non dicitur bona, nisi pro-

per bonitatem præceptorum quæ continet:
Ergo lex vetus non fuit bona.

3. Respondet S. Thomas hic art. 1. ad 1. quod Dominus loquitur ibi de præceptis ceremonialibus, quæ quidem dicuntur non bona, quia gratiam non conferebant, per quam homines à peccato mundarentur, cum tamen per huiusmodi se peccatores ostenderent, unde signanter dicitur, *Et iudicia in quibus non vivunt, id est per quæ vitam gratia obtinere non possunt.*

4. Secundo responderi potest, per illa præcepta non bona Ezechiel. 20. non intelligi legem Mosaicam, sed præcepta hominum non bona, & iudicia iniqua, & superflitiones ab illis introductas: quæ omnia Deus dicitur dedisse, id est dari permisisse, in pœnam transgressionum legis suæ. Hunc enim esse verum istius loci sensum, patet ex præcedenti versu 10. & 11. ubi Deus sic loquitur: *Ejeci ergo eos de terra Egypti, & eduçi eos in desertum. Et dedi eis præcepta mea, & iudicia mea offendi eis, quæ faciens homo vivet in eis. Insuper & sabbatha mea dedi eis, & c.* Ubi per sabbatha intelligit præcepta ceremonialia, & per iudicia, præcepta judicialia. Tum addit versu 3. *Et irritaverunt me domus Israël in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, & iudicia mea projecerunt, quæ faciens homo, vivet in eis; & sabbatha mea violaverunt vehementer, & c.* Ac denique subiungit versu 25 & 26. se in pœnam harum transgressionum dedisse eis, id est, permisisse dari, præcepta non bona, & c. alia scilicet à præcedentibus, neque à Deo, sed ab hominibus imposita. Ergo & ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non vivunt, & c.

5. Obijcitur secundo: Ad bonitatem legis pertinet, ut communi saluti proficiat: Sed lex vetus non fuit salutifera, sed magis mortifera & nociva; dicit enim Apostolus ad Romanos 7. *Sine lege peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando, sed cum venisset mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum.* Et 2. ad Corinth. 3. *Littera occidit, Spiritus autem vivificat, ubi nomine litteræ, legem intelligit.* Item ad Roman. 5. dicitur: *Lex subintravit, ut abundaret delictum.* Ergo lex vetus non fuit bona.

6. Respondeo cum S. Thoma hic art. 1. ad 2. quod lex dicitur occidisse, non quidem effectivè, sed occasionaliter ex sua imperfectione, in quantum scilicet gratiam non conferebat, per quam homines implere possent quod mandabat, vel vivere quod verabat, & sic occasio ista non erat data, sed sumpta ab hominibus; unde & Apostolus ibidem dicit: *Occasione accepta peccatum per mandatum seduxit me, & per illud occidit.* Ex hac etiam ratione dicitur, quod lex subintravit, ut abundaret delictum, ut ly ut teneatur consecutivè, non casualiter, in quantum scilicet homines accipientes occasionem à lege, abundantius peccaverunt; tum quia gravius fuit peccatum post legis prohibitionem; tum etiam quia concupiscentia crevit, magis enim concupiscentius quod nobis prohibetur.

7. Similia docent SS. Patres: Augustinus enim de Spiritu & littera cap. 4. querens cur lex vetus dicitur à Paulo occidere? Respondet, legem dici occidere, quod Spiritus vitam, id est gratiam, vi suâ largiri nequiret, & concupiscentiam prohibendo augetet. *Doctrina* (inquit) *quæ mandatum accipimus, littera est occidens, nisi adsit vivificans Spiritus, ubi Sanctus non adiuvat Spiritus, inspirans pro concupiscentia mala, concupiscentiam bonam, id est charitatem. Lex illa*
Tom. 117.

quamvis bona, auget prohibendo desiderium malum sicut aquæ impetus vehementior fit obice opposito; nescio enim, quomodo hoc ipsum quod concupiscitur, sit jucundius, cum vetatur. Et Chrysostomus homil. 12. in Epist. ad Romanos: *Cum quidpiam concupiscimus, deinde prohibemur, concupiscentia flamma magis utroliquitur.* Subdit ibidem, hanc concupiscentiæ irritationem, non esse vertendam vitio legi, sed homini. *Lex* (inquit) *prohibuit, ut te ab eo abducas, peccatum verò, id est segnitie tuæ, & mens mala, bono in contrarium usa est; verum non id medici crimen, sed ægroti, qui quod accepit medicamentum, eo non re. Et usus est; non enim ob id legem Deus dedit, ut concupiscentiam accenderet, sed ut restingeret, & c.*

Obijcitur tertio: Ad Hebræos 8. dicitur vetus testamentum culpâ non vacasse: *Si prius* (testamentum) *culpâ vacasset, non utique secundus locus inquireretur:* Ergo ex Apostolo lex vetus mala fuit & culpabilis.

Respondeo primò, culpam eo loco non sumi pro peccato, sed pro imperfectione, defectu, & infirmitate; ideoque quando Apostolus dixit, prius testamentum culpâ non vacasse, tantum voluit ipsum testamentum imperfectum fuisse, & habuisse aliquem defectum, eò quod gratiam non conferret, ad perfectum non adduceret, & ad æternam salutem immediatè suos observatores non eveheret.

Respondeo secundo, si nomen culpæ pro reatu peccati sumatur, sensus Apostoli est, si vetus testamentum culpâ vacasset, id est inculpabiles fecisset observatores suos, nunquam secundo locus relinqueretur, ut exponunt Ambrosius, & D. Thomas ibidem, & Chrysostomus homil. 14. in Epist. ad Hebræos. Itaque non dicit Apostolus, legem veterem non vacasse culpâ in seipsa, sed non vacasse culpâ in suis subditis qui eam sepe transgrediebantur, quibusve gratiam vi suâ non dabat ad non transgrediendum, neque culpam transgressionis abolebat vi suâ, & ex propriis. Propter quod etiam cap. 7. ejusdem Epistolæ ad Hebræos, ait Paulus, vetus illud mandatum, propter infirmitatem ejus & inutilitatem, id est inefficaciam, reprobatum fuisse.

Obijcitur quartò: Lex ut sit justa & bona, debet esse possibilis ad observandum, & secundum naturam, & secundum humanam consuetudinem, ut supra ex Isidoro vidimus: Sed hoc non habuit lex vetus, ut constat ex illo Petri Act. 15. *Quid tentatis imponere iugum super cervicem Discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus?* Ergo lex vetus non fuit justa & bona.

Respondeo, concessâ Majori, negando Minorè, lex enim Mosaica fuit quidem difficilis, non tamen impossibilis; Dei enim gratia Judæis non defuit, quâ illam adimplere possent, tamen gratiam non daret lex ex propriis, sed ex meritis Christi venturi conferret. Erat autem difficilis, si conferretur cum lege Evangelica, quæ est facilior; quia nimirum lex Mosaica data fuit Judæis, qui erant in statu servorum; lex Evangelica data est Christianis, qui sunt in statu filiorum: servorum autem conditio difficilior est quàm filiorum.

Obijcitur quintò: Lex illa mala est, quæ præcipit aut permittit aliqua mala, & à recta ratione aliena: Sed talis erat lex vetus, præcipiebat enim vel saltem mittebat Levit. 19. odium inimicorum; unde Christus Matth. 5. dicebat Discipu-

lis suis: *Audistis quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Item Deuteron. 21. permittitur uxorum pluralitas, his verbis: *Si habuerit homo plures uxores, &c.* & cap. 23. permittitur usura circa alienigenas, & libellus repudij cap. 24. Quæ omnia repugnant legi naturali & rectæ rationi, ideòque fuerunt per Christum sublata.

14. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, & ad primam illius probationem dico, falsò supponi odium inimicorum, præcipi Levitici 19. Ibi enim sic dicitur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuria Civium tuorum.* Ad id verò quod dicitur Matth. 5. varij varia respondent. Quidam enim affirmant, licitum fuisse apud Judæos odio prosequi inimicos legales, ut Hethæos, Amorthæos, Philistinios, & reliquos, cum quibus nunquam ex lege pacifici poterant, non tamen privatos & particulares. Alii docent, hæc verba fuisse permissiva: quatenus Judæis aliqua, quæ cum lege naturæ pugnant, ad duritiam cordis permittebantur. Alii probabilitè dicunt, hæc verba Matth. 5. *Audistis quia dictum est antiquis, &c.* tantùm arguere interpretationem quorundam Rabinorum deductam ex ijs Scripturæ locis in quibus habetur, *Diliges amicum tuum*, ex quo per fallam illationem à contrarijs inferebant: *Ergo odio habendus est inimicus.* In hac autem illatione fallebantur, tum quia vox Hebraica, רֵעִים *Reeacha*, quæ habetur Levit. 19. vers. 18. significat sodalem, familiarem, socium; unde notat Mercerus in Thesauro Pagnini, quod in novo Testamento vertitur *πρόσμιος*, proximus, qui alteri scilicet animo conjunctus est. Igitur non præcisè amicum significat, sed quemcumque proximum; quilibet autem homo, sive amicus, sive inimicus, propter naturæ communitatem, est noster proximus. Tum etiam, quia cum odium inimici sit intrinsecè malum, pugnetque cum illo legis naturæ principio: *Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, & lex naturalis per legem à Moysè scriptam non esset abrogata, eorum Rabinorum illatio & interpretatio non poterat non esse falsa, & à vero scripturæ sensu penitus aliena.*

Ad secundam probationem dicendum, Deum in veteri lege dispensasse cum Judæis, ut plures haberent uxores, & ut per libellum repudij possent uxores dimittere, & alias ducere. De quo fusè in Tractatu de matrimonio disp. 1. & 5.

Ad tertiam respondent aliqui, Deum tanquam supremum Dominum omnium bonorum dedisse Israëlitis jus accipiendi aliquid supra sortem ab alienigenis, subindeque Judæos fœnerando nullam commisisse injustitiam. Sed meliùs responderetur cum D. Thoma 2. 2. quæst. 78. art. 1. ad 2. usuram erga alienigenas non fuisse approbatam, aut permissam in veteri lege, sed tantùm impune toleratam pro foro externo & non interno; quemadmodum in Republica minora mala, ad vitanda majora, interdum impune à Principibus & Magistratibus tolerantur.

15. Obijcitur sextò: *Lex vetus bonorum temporalium abundantiam Judæis promittebat, ut cõstat ex illo Deuteron. 28. Simandata mea observaveris, benedictus eris in agro, in civitate egrediens & ingrediens:* Sed rerum temporalium abundantia, periculosa & nociva est ut plurimum; qui enim primi sunt in divitiis, saepe in vitiis, ut inquit Salvanus de providentia. Cui consonat illud Poëtæ,

Effodiuntur opes irritamenta malorum. Unde ab ea abhorruit Salomon, cum petiit à Domino, *Divitias neque pauperitatem dederis mihi:* Ergo lex vetus mala & nociva observatoribus suis promittebat & conferebat, subindeque bona non erat.

16. Respondeo, concessâ Majori, negando Minorem; abundantia enim rerum temporalium, solum nociva est, quando in divitiis tanquam in ultimo fine conquelescimus; sed si iis cum moderatione utamur, & cor ab illis abstrahamus, earum abundantia ad salutem utilis esse potest. Unde Augustinus de divitiis loquens, sic ait: *si fuerint supra nos, demergent nos; si fuerint infra nos, attollent nos.*

§. II.

Statuitur secunda conclusio, & legis veteris utilitas declaratur.

Dico secundò, legem veterem non solum fuisse bonam, sed etiam utilem.

17. Probatur conclusio exponendo varias legis hujus utilitates. Prima est, quod per eam cognoscebant homines se esse peccatores, juxta illud Apostoli ad Romanos 3. *Per legem cognitio peccati, & cap. 7. Peccatum non cognovi nisi per legem:* Hæc autem cognitio non potuit non esse illis valde utilis & proficua; sicut enim via ad recuperandam sanitatem, est cognitio suæ infirmitatis; ita via ad gratiam justificantem, est cognitio sui peccati.

Hinc oritur secunda utilitas legis, cum enim viderent Judæi se esse peccatores, & indigere Christo Redemptore, cœperunt eum summo desiderio expectare, ut patet ex illo Psalmi 145. *Domine inclina cœlos tuos & descende.* Isaia 64. *Viam disrumpes cœlos, & descenderes.* Et iterum, *Rorate cœli desuper & nubes pluant justum.* Et Cantic. 1. *Osculetur me osculo oris sui.* In quæ verba, in persona Israëlitarum, præclare ait Doctor mellissimus: *Non loquatur mihi Moyses, siquidem imperitoris lingua factus est mihi: Ieremias nescit loqui, quia puer est; Isaia labia immunda sunt; omnes Propheta elingues sunt; ipse ipse, quem loquuntur, osculetur me osculo oris sui.* Hanc utilitatem brevissimè complexus est D. Augustinus lib. de spiritu & littera cap. 19. cum ait: *Lex data est, ut gratia quaereretur, gratia data est, ut lex impleteretur.*

Tertia utilitas est, quòd Judæi per legem Moisaicam, non tantùm cognoscebant se esse peccatores, & indigere gratiâ Christi, ut jam dictum est, sed etiam paulatim disponebantur & erudiebantur ad altiorum Christi doctrinam suscipiendam, unde ad Galatas 3. *Lex Pedagoga noster fuit in Christo.* Præsertim verò, quia talis lex proponebat illis umbras, figuras, involucra, sub quibus Christus promittebatur. Proponebat, inquam, cruenta animalium sacrificia, ut inde assurgerent ad investigandum cruentum sacrificium in cruce. Proponebat circumcisionem, figuram Baptismi; purificationes, figuram pœnitentiæ; agnum Paschalem, figuram Eucharistiæ; æneum serpentem, figuram Christi in cruce pendentis, & sic de cæteris.

Quarta utilitas, Lex Moisaica metu acerbissimarum pœnarum Israëlitis in officio continebat, & à peccato deterrebat, sicque rigore suo valde proderat illis, præsertim cum propter suam ruditiem & feritatem aliter in officio contineri non possent. Unde Hieronymus ad illud ad

Galatas 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo: A
Pedagogus (inquit) parvulis assignatur, ut lascivius refranetur aetas, & prona in vitia corda teneantur, dum tenera in studijs erudiuntur infansia, & ad majores disciplinas metu poena coercita preparatur. Fiaque & lascivienti populo lex Moysis adinstar Pedagogi severioris apposta est, ut custodiret eos, & futura fidei prepararet.

§. III.

Statuitur tertia conclusio, & in quo sensu lex Mo-
saica imperfecta fuerit, breviter declaratur.

Dico tertio, licet lex Moisaica fuerit bona & utilis, tamen non fuit perfecta, sed imperfecta, non positive sed negative & comparative, id est minus perfecta, quam lex Evangelica.

18. Prima pars constat primo, ex eo quod lex Moisaica gratiam justificantem, in qua perfectio & efficacia ad aeternam salutem consequendam consistit, non conferret: Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et Paulus saepius ait justitiam non esse ex lege, sed ex fide in Christum. Et ad Galat. 4. ejus Sacramenta vocat infirma & egena elementa, id est vacua gratiae, quam tantum significabant. Et ad Hebraeos 7. ait: Nihil ad perfectum adduxit lex.

Hanc rationem egregie illustrat D. Thomas hic art. 1. ubi sic dicitur: Perfecta bonitas est in his qua ad finem ordinantur, quando aliquid est tale, quod per se est sufficiens inducere ad finem; imperfectum autem bonum est, quod operatur aliquid ad hoc quod perveniatur ad finem, non tamen sufficit ad hoc quod ad finem perducatur: sicut medicina perfecte bona est, qua hominem sanat; imperfecta autem est, qua hominem adjuvat, sed tamen non sanare potest. Est autem sciendum, quod est alius finis legis humanae, & alius legis divinae: Legis enim humanae finis, est temporalis tranquillitas civitatis, ad quem finem pervenit lex cohibendo exteriores actus, quantum ad illa mala quae possunt perturbare pacificum statum civitatis; finis autem legis divinae est perducere hominem ad finem felicitatis aeternae, qui quidem finis impeditur per quodcumque peccatum; & non solum per actus exteriores, sed etiam per interiores; & ideo illud quod sufficit ad perfectionem legis humanae (ut scilicet peccata prohibeat, & poenam apponat) non sufficit ad perfectionem legis divinae, sed oportet quod hominem totaliter faciat idoneum ad participationem felicitatis aeternae, quod quidem fieri non potest, nisi per gratiam Spiritus Sancti, per quam diffunditur Charitas in cordibus nostris, qua legem adimplet; Gratia enim Dei, vita aeterna, ut dicitur Roman. 6. Hanc autem gratiam lex vetus conferre non potuit, reservabatur enim hoc Christo, quia dicitur Joan. 1. Lex per Moysen data est; gratia & veritas per Iesum Christum facta est; & inde est quod lex vetus bona quidem est, sed imperfecta, secundum illud Hebr. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex.

20. Secunda etiam pars conclusionis ab eodem S. Doctore supra quaest. 91. art. 5. in corp. sic declaratur & probatur: Attenditur perfectio & imperfectio legis, secundum tria qua ad legem pertinent. Primo enim ad legem pertinet, ut ordinetur ad bonum commune sicut ad finem. Quod quidem potest esse duplex, scilicet bonum sensibile & terrenum; & ad tale bonum ordinabatur directe lex Tom. III.

vetus, unde statim Exodi 3. in principio legis invitatur populus ad Regnum terrenum Chananeorum. Et iterum bonum intelligibile & caeleste, & ad hoc ordinat lex nova; unde statim Christus ad Regnum caelorum in sua predicationis principio invitavit, dicens Paenitentiam agite, appropinquavit enim regnum caelorum, Matth. 4. Et ideo Augustinus dicit 4. contra Faustum, quod temporalium rerum promissiones in Testamento veteri continentur, & ideo vetus appellatur, sed aeterna vitae promissio ad novum pertinet Testamentum. Secundo ad legem pertinet dirigere humanos actus secundum ordinem justitiae, in quo etiam superabundat lex nova legi veteri, interiores actus animi ordinando, secundum illud Matth. 5. Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum, & ideo dicitur, quod lex vetus cohibet manum, lex nova animum. Tertio ad legem pertinet inducere homines ad observantiam mandatorum, & hoc quidem lex vetus faciebat timore poenarum: Lex autem nova facit hoc per amorem, qui in cordibus nostris infunditur per gratiam Christi, qua in lege nova confertur, sed in lege veteri figurabatur; & ideo dicit Augustinus contra Adamantium Manichaei Discipulum, quod brevis differentia legis & Evangelij, timor & amor.

Plura alia sunt in quibus lex nova veterem superat, & lex Moisaica Evangelicae inferior est. In primis enim lex Moisaica fuit imperfectior Evangelicae, ex parte causae efficientis, nam licet utraque Deum Authorem habuerit, tamen lex vetus per Moysen, nova per Christum Deum & hominem data est; juxta illud Joan. 1. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.

Secundo fuit etiam imperfectior lex Moisaica, ex parte eorum quibus tradita fuit; nam lex nova lata est pro omnibus hominibus, & orbe universo, juxta illud Christi Matth. ultimo. Euntes docete omnes gentes, &c. At Moisaica soli populo Judaeorum lata est, ut docet D. Thomas hic quaest. 98. art. 4. & patet ex ejus proemio Exodi 20. Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti, &c.

Tertio lex Moisaica fuit imperfectior ratione durationis, nam lata fuit ad tempus, usque ad Christi adventum, juxta illud Apostoli ad Galat. 3. Lex propter transgressionem posita est, donec veniret semen: Id est lex Moysis lata est, ut transgressionem & peccata cohiberet, donec Christus Abraham semen veniret. Lex autem Evangelica, in perpetuum, usque ad mundi consummationem, duratura est, juxta illud Christi Matth. 26. Hic est Calix sanguinis mei, novi & aeterni Testamenti. Ubi novum Testamentum, aeternum appellatur, quia nullo unquam tempore antiquabitur, nullumque Testamentum illi succedet, ut docet Anselmus ad cap. 13. Epistolae ad Hebraeos. Vel Testamentum aeternum dicitur, eo quod gratiae charitatis, & gloriae Testamentum sit, quae tria sempiterna sunt. Unde Cajetanus ad Hebraeos 8. Testamentum (inquit) novum, manet in aeternum, aeterna enim est gratia, qua hic inchoatur, & in patria consummatur, semper novos reddens eos in quibus est.

Quarto, lex Moisaica fuit etiam imperfectior ratione materiae, nam ultra praecipua moralia juris naturalis, continebat alia plurima ceremonialia & judicialia, quae difficillimum erat observare. Propter quod Petrus Act. 15. dicebat: Quid

sentatis imponere jugum super cervices Discipulorum, quod neque Patres nostri neque nos portare potuimus? Lex autem Evangelica pauca habet, præter moralia, vil legis naturalis necessaria. Unde Augustinus Epist. 118. *Levi jugo suo Christus nos subdidit, & sarcina levi. Sacramentis numero paucissimis, observatu facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligavit.* Nec obstat quod in lege Evangelica sint aliqua præcepta difficilia, ut præceptum de unitate & indissolubilitate matrimonij, de necessitate confessionis, & similia; illa enim propter abundantiam gratiæ, quæ à Christo in lege nova confertur, redduntur facilia, juxta illud Isaïæ 10. *In die illa auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computrescet jugum à facie olei.*

25. Quintò lex Mosaïca fuit imperfectior ex parte modi quo data est, fuit enim descripta in lapidibus, ministerio Angelorum. At lex nova fuit scripta in cordibus & mentibus hominum, per ipsum Dei hominis verbum, cooperante Spiritu sancto, per abundantiam gratiæ & illuminationis. De quo fusiùs disp. sequenti art. 2.

ARTICVLVS II.

An lex vetus fuerit à Deo data, & ubi, ac quomodo tradita fuerit?

26. Sicut Manichæi, ut supra diximus, negarunt legem Mosaïcam fuisse bonam, sic etiam consequenter affirmarunt, non à Deo, sed à Diabolo datam esse, ut refert Augustinus in lib. de hæresibus cap. 46. ubi ponit hoc eorum dogma: *Denm, qui legem per Moysen dedit, & in Hebrais Prophetis locutus est, non esse verum Deum, sed unum ex principibus tenebrarum.* Similiter Ptolomæus apud Epiphanium hæresi 33. asserbat Mosaïcam legem datam fuisse à tribus, quorum nullus esset verus Deus, nempe partim à mundi opifice, quem Deum esse volebat, sed nomen quoddam secundarium; partim à Moysè, & partim à senioribus populi Judaïci.

27. Ex Catholicis verò Origenes homil. 16. in Numer. Hieronymus in cap. 19. Matthæi, circa illa verba: *Ad duritiem cordis vestri permisit vobis Moyses,* Hugo Cardinalis, & Beda ibidem, existimant, legem Mosaïcam, comprehensam in Exodo, Levitico, Numeris, & Deuteronomio, esse quidem majori ex parte à Deo ipso traditam; veruntamen aliqua ejus præcepta fuisse lata à Moysè, ex propria ejus autoritate, proprioque arbitrio; cujusmodi fuisse putant legem de libello repudij. Item Alphonsus Salmeron disp. 61. & 62. in Acta Apostolorum, docet legem Mosaïcam, quâ parte continet præcepta ceremonialia & judicialia, non habere authorem Deum, sed Moysen, qui ejus non solum promulgator, quoad hanc partem, sed & propriè author fuerit.

Denum aliqui SS. Patres, quos refert Baradas lib. 1. de prærogativis novi testamenti cap. 15. censent legem Mosaïcam non fuisse datam à Deo Moyfi, ministerio Angelorum, sed ab ipso Verbo Divino, in aëreo corpore viso, Moyfi immediatè traditam. Quod etiam innuere videtur Ecclesia in una ex septem Antiphonis, quas ante natale Domini cantat in vespere, in qua sic ait: *O Adonai, & dux domus Israël, qui Moyfi in ig-*

ne flamma rubi apparuisti, & ei in Sina legem dedisti, veni ad redimendum nos in brachio extenso. Ut hæreticorum error refellatur, & vera ac communis sententia declaretur, sit

§. I.

Prima pars qua sita resoluitur, & ostenditur legem veterem fuisse à Deo datam, & omnia illius præcepta fuisse à Deo instituta.

Dico primò, legem veterem fuisse datam à Deo.

Conclusio est certa de fide, ac definita in Tridentino sess. 4. decreto de Canonicis scripturis, ubi sic dicitur: *Omnes libros tam veteris quam novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit autor, Ecclesia Catholica, pari pietatis affectu ac reverentiâ, suscipit & veneratur.* Colligitur etiam apertè ex Scriptura, nam Christus Matth. 15. loquens de lege Mosaïca, appellat eam mandatum Dei, cum ait: *Fructum fecistis mandatum Dei, propter Traditiones vestras.* Et Apostolus sæpe affirmat, Patrem Christi fuisse authorem veteris testamenti, ut ad Romanos 1. & Hebræos 1.

Ratio etiam suffragatur, nam ut discurrit D. Thomas hic art. 2. Eiusdem est proponere finem, & disponere media ad finem: Sed lex Evangelica est finis legis Mosaïcæ, juxta illud Apostoli ad Rom. 10. *Finis legis Christus:* Ergo idem Deus, qui est author legis Evangelicæ, est etiam author legis Mosaïcæ.

Dices: Opera Dei sunt perfecta, ut dicitur Deuteron. 32. At lex Mosaïca non est perfecta, ut articulo præcedenti diximus: Ergo Deus non est author illius.

Respondeo quod licet lex Mosaïca non sit absolute perfecta, quia deest illi aliquid quod habet lex Evangelica, nempe virtus & efficacia justificandi, & perducendi ad regnum cælorum, est tamen perfecta in suo genere; quia cum ex suo genere debeat esse umbra seu figura legis Evangelicæ, in eo genere nihil illi deest. Ita D. Thomas hic art. 2. ad 1. ubi sic ait: *Nihil prohibet aliquid non esse perfectum simpliciter, quod tamen est perfectum secundum tempus; sicut dicitur aliquis puer perfectus, non simpliciter, sed secundum temporis conditionem: ita etiam præcepta qua pueris dantur, sunt quidem perfecta secundum conditionem eorum quibus dantur, etsi non sint perfecta simpliciter; & talia fuerunt præcepta legis, unde Apostolus dicit ad Galat. 3. Lex pedagogus noster fuit in Christo.*

Dico secundò, omnia mandata, quæ sunt scripta in veteri lege, fuisse à Deo instituta, nec ullum à Moyse propria autoritate esse datum.

E Probatum primò ex capite 20. Exodi versu 1. ubi lex Mosaïca incipit tradi his verbis: *Locutusque est Dominus cunctos sermones hos, Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis: non habebis Deos alienos coram me; non facies tibi sculpsile &c.* Deinceps verò traduntur sub eodem tenore verborum omnia legis illius præcepta, sive moralia, & ad Decalogum pertinentia, sive ceremonialia, & judicialia, repetendo subinde, & inculcando sæpiùs verba illa: *Hac dicit Dominus, aut. Locutus est Dominus ad Moysen dicens &c.* Nam cap. 21. versu 1. ubi præcepta judicialia tradi incipiunt, Deus sic Moyfi loquitur: *Hæc sunt judicia quæ propones eis: si emeris servum Hebraum, sex an-*

nis serviet tibi &c. Et cap. 25. versu 1. in quo de praeceptis ceremonialibus agitur, sic dicitur: *Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Loquere filiis Israel, ut tollant tibi primitias.* Ex quibus patet, non esse admittendam distinctionem illam Salmeronis in praecepta Decalogi, & in praecepta ceremonialia, quod illa fuerint immediatè à Deo tradita, autoritate, ut ipse loquitur, suppositi & virtutis; ista verò immediatione tantum virtutis, inspirando scilicet Moyse quæ vellet immediatè ab ipso constitui autoritate sibi à Deo data; hæc enim distinctio nullum habet fundamentum in Scriptura, quæ locis relatis significat, omnia illa praecepta simili modo fuisse ab ipso Deo lata, & Moyse tradita, ut ea promulgaret.

32. Probatur secundò conclusio: Si aliquod praeceptum legis fuisset à Moyse propriè autoritate datum, maximè praeceptum de libello repudij: Sed ne quidem tale praeceptum fuit à Moyse propriè autoritate datum: Ergo omnia mandata veteris legis fuerunt à Deo instituta, nec ullum à Moyse propriè autoritate datum fuit. Major est præcipuum fundamentum adversè sententiæ, Minor verò probatur ex eo quod per libellum repudij dabatur facultas dissolvendi prius matrimonium, ut ostendemus in Tractatu de matrimonio disp. 5. art. 2. At nullus hominum propriè autoritate potest dare talem facultatem, juxta illud Christi in Evangelio Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet:* Ergo praeceptum de libello repudij fuit à Deo institutum, non verò à Moyse propriè autoritate datum.

33. Dices, Lex vetus vocatur lex Moyse, Lucæ 2. Malach. 4. aliisque locis; & ipse Moyse non promulgator solum, verum etiam legislator fuisse dicitur à Clemente Romano, aliisque Patribus: Ergo aliqua hujus legis praecepta à Moyse propriè autoritate fuerunt tradita.

Respondeo iis locis quibus lex vetus, Moyse lex appellatur, vocari etiam legem Domini, aut aperte significari fuisse traditam à Deo. Nam Lucæ 2. sic dicitur: *Postquam impleti sunt dies purificationis ejus, secundum legem Moyse, tulerunt illum in Jerusalem, ut siscerent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini:* ad significandum scilicet, eandem esse legem Domini ut authoris, & Moyse ut promulgatoris: qui eadem de causâ legislator vocatur à Clemente Romano, aliisque Patribus. Et Malach. 4. Deus sic loquitur: *Memento legis Moyse servi mei, quam mandavi ei in Horeb, ad omnem Israel, praecepta & judicia.*

34. Adverte autem, quod quando dicimus, legem Mosaicam esse verè divinam, & non hominum, sed Dei ipsius autoritate immediatè latam, loquimur de lege contenta libris Mosis, ab Exodo ad Deuteronomium inclusivè; neque enim negamus, alias quasdam observationes & leges fuisse postea humanè autoritate additas, de celebrando quot annis festo Phurim Esther 9. & de festo Scenopægiæ 2. Machab. 1. & similibus.

§. II.

Alia difficultas expeditur, & ubi, ac quomodo, lex Mosaicæ data fuerit, breviter declaratur.

35. Dico tertio, lex vetus data est in monte Sinai. Patet ex illo Levitici 26. *Hæc sunt judicia atque praecepta, & leges, quas dedit Dominus.* Tom. III.

A nus inter se & filios Israel in monte Sinai, per manum Moysi. Nec obstat quod Deuteronom. cap. 1. 4. & 5. & lib. 4. Regum cap. 8. & Malach. 4. alibi que sapius dicitur, legem veterem fuisse datam in monte Horeb. Hanc enim distinctionem bene componit D. Hieronymus in locis Hebraicis, verbo *Horeb*, dicens eundem montem duplici nomine fuisse nuncupatum, & nunc Sinai, nunc Horeb appellatum. Addunt aliqui, verisimile esse, nomen Sinai fuisse nomen quasi appellativum illius montis, à vicino deserto, quod vocabatur solitudo Sinai: nomen autem Horeb, fuisse proprium, & præcipuum, magisque excellentiam partem illius significasse, à qua mons totus vocatus sit mons Horeb, & mons Dei.

B Dico quartò, lex vetus fuit à Deo tradita Moyse per Angelos, & ab eodem promulgata.

Patet ex Scriptura, nam S. Stephanus Act. 7. de Moyse sic ait: *Hic est qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sinai, & cum Patribus nostris, qui accepit verba vita dare nobis.* Et ad Galat. 3. Apostolus dicit: *Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est, & ordinata per Angelos in manu mediatoris, Moyse scilicet, qui de seipso ait Deuter. 5. Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus.* Et ad Hebræos 2. *Si enim qui per Angelos dictus est sermo &c.* Ubi per sermonem illum intelligit legem Mosaicam, ut patet ex verbis sequentibus: comparat enim illam cum lege Evangelicæ, & significat hanc esse differentiam inter legem veterem & novam, quod vetus tanquam lex servitutis tradita fuerit per Angelos, qui Dei servi & ministri sunt; lex autem nova, quia lex est gratia, tradita sit per ipsum Dei filium.

Faventiam SS. Patres, præsertim Dionysius lib. de cœlesti Hierarchia cap. 4. ubi hæc scribit: *Hæc divinas visiones, Patres nostri perceperunt, per medias cœlestes virtutes. An non & sacram legislationem, eloquiorum traditio, velut per se quidem dicitur ex Deo Moyse donatam, ut etiam verè nos doceat, divinos eam esse & sacros characteres? Docet autem sapienter & hoc Theologia, per Angelos eum in nos provenire tanquam divino legali ordine, illud legaliter ponente, hoc est, per prima, secunda in divinum reduci.*

Non deest etiam ratio seu congruentia, quam assignat D. Thomas hic art. 3. Lex enim vetus erat imperfecta, & quasi dispositio quædam ad legem novam: Ergo conveniens fuit, ut nova daretur à Christo Domino, vetus autem à ministris. Sic enim fit in artibus ordinatis, ut supremus artifex per suos ministros disponat ea quæ necessaria sunt ad opus, ipse verò ultimam perfectionem adhibeat.

E Nec obest, quod ille qui loquebatur Moyse dicebat: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti.* Hoc enim dicebat, non in persona propria, sed in persona Dei, quem representabat. Unde Gregorius magnus in præfatione libri Job cap. 2. *Angelus qui Moyse apparuisse scribitur, modo Angelus, modo Dominus memoratur: Angelus propter hoc quod exterius loquendo serviebat; Dominus autem dicitur, quia interiorius prædens loquendi efficaciam ministrabat. Cum ergo loquens, ab interiori regitur, & per obsequium Angelus, & per inspirationem Dominus ominatur.*

Michaëlem autem personam Dei tunc gessisse, cum lex lata est, multisque Angelorum millibus

stipatum, in montem Sinai venisse, Pantaleo Diaconus docet apud Surtium in encomio D. Michaelis: *Michaël (inquit) Angelorum ductor longè maximus, & excellentissimus minister divina legis, qua data fuit in monte Sina &c.*

40. Plura verò mirabilia & terribilia in eo monte contigerunt, cum Decalogi lex per illum promulgata est. Nam totus mons ardebat igne. Totus fumabat, quia ex igne, tanquam ex fornace, ascendebat fumus. Nubes densissima montem operiebat. Audiebantur tonitrua, micabant fulgura, & clangor tubæ seu buccinæ perstrepebat. Tum demum Angelus, tubali & horribili voce, Decalogum proclamabat, ut posset exaudiri à toto populo circumstante, id est, à tribus hominum millionibus, qui tunc aderant in circuitu montis.

41. Porro qualis fuerit illa buccina disputant Interpretes. Judæi fabulantur fuisse cornu illius arietis, qui ab Abrahamo pro Isaac fuit immolatus, Genes. 22. Alij verò communiter æstimant, tubam illam fuisse æream, non corneam; & Angelum per collisionem aëris edidisse talem sonum, qualis ab inflata buccina, vel tuba prodire solet.

Sed quidquid sit de hoc, notandum est, duplicem fuisse sonum illius tubæ seu buccinæ. Unum confusum, quo populus Judaicus evocabatur ex remotioribus castrorum partibus, ut veniret ad radicem montis in circuitu, & ibi legem Decalogi paulo post promulgandam audiret. Alterum distinctum & articulatam, quo Angelus in ipso monte existens, & Dei personam gerens, populo ad radicem montis jam collecto, Decalogum promulgabat.

42. Notandum etiam cum D. Augustino Epist. 119. & Leone Papa serm. 1. de Pentecoste, promulgationem legis Moyfis, figuram fuisse promulgationis legis Evangelicæ, & eorum quæ tunc facta sunt. Nam primò sicut lex Mosaica promulgata est die quinquagesimo post Pascha, id est in die Pentecostes, sic etiam lex Evangelica, ut constat Act. 2. Secundò, sicut illa in monte Sinai, ita ista in monte Sion promulgata est, juxta illud Isaïæ 2. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Tertio, sicut ibi audita sunt tonitrua & fulgura, ita hic factus est repente de celo sonus, tanquam advenientis Spiritus vehementis. Quarto, sicut ibi apparuit ignis & fumus; ita hic apparuerunt dispersa lingua tanquam ignis. Quinto, sicut ibi timore percussis sunt Judæi, ita hic Apostoli. Demum sicut ibi Angelus clangore buccinæ verba Decalogi perstrepebat, ita hic tuba Evangelica Apostolorum ore insonuit, ejusque sonus in omnem terrarum orbem exivit.

ARTICVLVS III.

Quotuplicia fuerint præcepta in lege veteri?

43. **T**Riplicia fuerunt præcepta legis Mosaicæ, moralia, cæremonialia, & judicialia. Ita D. Thomas quæst. 99. Et colligitur ex illo Deuter. 5. *Loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias, atque judicia.* Et ex illo Pauli ad Romanos 7. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & justum, & bonum.* Ubi Apostolus legem veterem vocat mandatum sanctum, propter cæremonialia; justum, propter judicialia; bonum, propter moralia, ut observat S. Doctor art. 4. quæstionis citatæ.

44. Ratio etiam suffragatur, finis enim lege Mo-

A saicæ erat dirigere populum Judaicum, & convenienter ordinare, tum in ijs quæ spectant ad rectitudinem naturalem rationis humanæ; tum etiam in ijs quæ ad cultum divinum, & ad justam politiam pertinent. Ad primum data erant præcepta moralia; ad secundum, cæremonialia; ad tertium, judicialia. Et per hæc tria simul sumpta homo convenienter ordinabatur circa seipsum, circa Deum, & circa proximum; ac per ea, si bene observarentur, Respublica Judæorum in felici & florenti statu conservanda erat, ut Deus illis promiserat Deuter. 28.

Præcepta moralia (ut notat S. Thomas hic quæst. 100. art. 11.) sunt in triplici differentia: nam quædam (inquit) sunt communif. 45. sima, & adeò manifesta, quod sunt quasi fines præceptorum; unde in eis nullus potest errare secundum judicium rationis. Quædam verò sunt magis determinata, quorum rationem statim quilibet etiam popularis potest de facili videre; & tamen quia in paucioribus circa hujusmodi contingit judicium humanum perverti, hujusmodi editione indigent; & hæc sunt præcepta Decalogi: Quædam verò sunt, quorum ratio non est adeò cuilibet manifesta, sed solum sapientibus. Et ista sunt præcepta moralia superaddita Decalogo, tradita à Deo populo per Moysen & Aaron. Sed quia ea quæ sunt manifesta, sunt principia cognoscendi ea quæ non sunt manifesta, alia præcepta moralia superaddita Decalogo, reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cujusdam additionis ad ipsa: nam in primo præcepto Decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum; cui superadduntur alia præcepta prohibitiva eorum quæ ordinantur in cultum idolorum; sicut habetur Deuter. 18. *Non inveniat in te qui iustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem, nec sit maleficus, neque incantator; nec Pythones consulat, neque Divinos, nec querat à mortuis veritatem.* Secundum autem præceptum prohibet perjurium: superadditur autem ei prohibitio blasphemie, Levit. 24. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deuter. 13. Tertio verò præcepto superadduntur omnia cæremonialia. Quarto autem præcepto de honore parentum superadditur præceptum de honorificatione senum, secundum illud Levit. 19. *Coram cano capite consurge & honora personam senis;* & universim saliter omnia præcepta inducentia ad reverentiam exhibendam majoribus, vel ad beneficia exhibenda, vel æqualibus, vel minoribus. Quinto autem præcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij & cujuslibet mortificationis, contra proximum; sicut illud Levit. 19. *Non stabis contra sanguinem proximi tui;* & etiam prohibitio odij fratris, secundum illud, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur præceptum de prohibitione meretricij, secundum illud Deuter. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israël, neque fornicator de filiis Israël, & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni peccore non coibis.* Septimo autem de prohibitione furti adjungitur præceptum de prohibitione usurarum, secundum illud Deuter. 18. *Non feneraberis fratri tuo ad usuram;* & prohibitio fraudis, secundum illud Deuter. 25. *Non habebis in sacco diversa pondera;* & universali-*

C manifesta, sunt principia cognoscendi ea quæ non sunt manifesta, alia præcepta moralia superaddita Decalogo, reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cujusdam additionis ad ipsa: nam in primo præcepto Decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum; cui superadduntur alia præcepta prohibitiva eorum quæ ordinantur in cultum idolorum; sicut habetur Deuter. 18. *Non inveniat in te qui iustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem, nec sit maleficus, neque incantator; nec Pythones consulat, neque Divinos, nec querat à mortuis veritatem.* Secundum autem præceptum prohibet perjurium: superadditur autem ei prohibitio blasphemie, Levit. 24. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deuter. 13. Tertio verò præcepto superadduntur omnia cæremonialia. Quarto autem præcepto de honore parentum superadditur præceptum de honorificatione senum, secundum illud Levit. 19. *Coram cano capite consurge & honora personam senis;* & universim saliter omnia præcepta inducentia ad reverentiam exhibendam majoribus, vel ad beneficia exhibenda, vel æqualibus, vel minoribus. Quinto autem præcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij & cujuslibet mortificationis, contra proximum; sicut illud Levit. 19. *Non stabis contra sanguinem proximi tui;* & etiam prohibitio odij fratris, secundum illud, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur præceptum de prohibitione meretricij, secundum illud Deuter. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israël, neque fornicator de filiis Israël, & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni peccore non coibis.* Septimo autem de prohibitione furti adjungitur præceptum de prohibitione usurarum, secundum illud Deuter. 18. *Non feneraberis fratri tuo ad usuram;* & prohibitio fraudis, secundum illud Deuter. 25. *Non habebis in sacco diversa pondera;* & universali-*

D manifesta, sunt principia cognoscendi ea quæ non sunt manifesta, alia præcepta moralia superaddita Decalogo, reducuntur ad præcepta Decalogi per modum cujusdam additionis ad ipsa: nam in primo præcepto Decalogi prohibetur cultus alienorum Deorum; cui superadduntur alia præcepta prohibitiva eorum quæ ordinantur in cultum idolorum; sicut habetur Deuter. 18. *Non inveniat in te qui iustret filium suum, aut filiam suam, ducens per ignem, nec sit maleficus, neque incantator; nec Pythones consulat, neque Divinos, nec querat à mortuis veritatem.* Secundum autem præceptum prohibet perjurium: superadditur autem ei prohibitio blasphemie, Levit. 24. & prohibitio falsæ doctrinæ, Deuter. 13. Tertio verò præcepto superadduntur omnia cæremonialia. Quarto autem præcepto de honore parentum superadditur præceptum de honorificatione senum, secundum illud Levit. 19. *Coram cano capite consurge & honora personam senis;* & universim saliter omnia præcepta inducentia ad reverentiam exhibendam majoribus, vel ad beneficia exhibenda, vel æqualibus, vel minoribus. Quinto autem præcepto, quod est de prohibitione homicidij, additur prohibitio odij & cujuslibet mortificationis, contra proximum; sicut illud Levit. 19. *Non stabis contra sanguinem proximi tui;* & etiam prohibitio odij fratris, secundum illud, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur præceptum de prohibitione meretricij, secundum illud Deuter. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israël, neque fornicator de filiis Israël, & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni peccore non coibis.* Septimo autem de prohibitione furti adjungitur præceptum de prohibitione usurarum, secundum illud Deuter. 18. *Non feneraberis fratri tuo ad usuram;* & prohibitio fraudis, secundum illud Deuter. 25. *Non habebis in sacco diversa pondera;* & universali-*

E etiam prohibitio odij fratris, secundum illud, *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo.* Præcepto autem sexto, quod est de prohibitione adulterij, superadditur præceptum de prohibitione meretricij, secundum illud Deuter. 24. *Non erit meretrix de filiabus Israël, neque fornicator de filiis Israël, & iterum prohibitio vitii contra naturam, secundum illud Levit. 18. *Cum masculo non commisceberis, cum omni peccore non coibis.* Septimo autem de prohibitione furti adjungitur præceptum de prohibitione usurarum, secundum illud Deuter. 18. *Non feneraberis fratri tuo ad usuram;* & prohibitio fraudis, secundum illud Deuter. 25. *Non habebis in sacco diversa pondera;* & universali-*

»ter omnia, quæ ad prohibitionem calumniæ & rapinæ pertinent. Octavo verò præcepto, quod est de prohibitione falsi testimonii, additur prohibitio falsi iudicii, secundum illud Exodi 23. *Nec in iudicio, plurimorum acquiesce sententia, ut à veritate devies*; & prohibitio mendacii, sicut ibi subditur, *mendacium fugies*; & prohibitio detractionis, secundum illud Levit. 19. *Non eris criminator & susurro in populis*. Aliis autem documentis (puta præcepto de non concupiscenda uxore alterius ad coeundum, & præcepto de non concupiscenda re qualibet, vel qualicumque possessione alterius ad possidendum illegitimè præter consentum ejus & voluntatem) nulla alia adjunguntur; quia per ea universaliter omnia mala concupiscentia prohibetur. Hæc Sanctus Thomas, quibus differentiam præceptorum moralium veteris legis luculenter exponit.

46. Quoad præcepta verò ceremonialia, Genebrardus, sub finem Chronologiæ, ex Burgenfi, & alijs Doctoribus, asserit, ea in antiqua lege usque ad numerum sexcentorum tredecim ascendisse; ex quibus erant ducenta quadraginta octo affirmativa, tot scilicet quot sunt in homine membra & ossa, & trecenta sexaginta quinque negativa, quot in anno dies numerari solent. Omnia tamen ad quatuor genera revocari possunt. Alia enim erant de sacrificijs, quorum tria erant genera in antiqua lege, nempe holocaustum, hostia pacifica, & hostia pro peccato, quorum differentiam explicabimus in Tractatu de virtutibus cardinalibus disp. 3. art. 1. ubi de religione agemus. Alia de Sacramentis, quæ varia extiterunt in antiqua lege, tam pro laicis, quam pro sacerdotibus & ministris templi; ut circumcisio, Agnus Paschalis, consecratio Sacerdotum, elus panis propositionum, ablutio manuum & pedum, rasio pilorum, & similia, de quibus agit S. Thomas hic quæst. 102. art. 5. Item in veteri lege quædam erant præcepta ceremonialia de rebus sacris, quæ ad divinum cultum tanquam instrumenta & adminicula ordinabantur, inter quas istæ erant præcipuæ, Tabernaculum, Arca fœderis, continens duas legis tabulas, virgam Aarons, quæ fronderat, & urnam auream cum manna; propitiatorium, quod erat ad instar cuiusdam mensæ ex auro purissimo, mensa panum propositionis; altare thymiamatis seu incensii, in quo incendebatur thus, & alia aromata suavissimi odoris, altare holocausti, in quo omnes victimæ offerebantur; & demum varia vasorum genera, nempe acetabula, phialæ, thuribula, cyathi, lebetes, hydræ, mortariola, lucerna &c. de quibus accuratè differunt Josephus lib. 3. antiquitatum, & Ribera lib. 3. de Templo Salomonis. Denique in veteri lege aliqua erant præcepta ceremonialia de aliquibus observantijs legalibus, quibus ex decreto Dei populus Judæorum discernebatur ab alijs gentibus, inter quæ præcipuæ erant, abstinentiæ à suffocato, sanguine, pinguedine, carne suilla; ab animalibus, quæ non haberent unguam divisam, sed solidam & unitam, quæque etiam non ruminarent; manducatio panum azymorum, lactucarum agrestium, & aliorum id genus, quorum significationem fusè ac eruditè explicat S. Thomas quæst. 102. art. 6. Eiusdem generis hæc erant: *Non coques hœdum in lacte matris suæ. Non arabis in bove & asino. Veste quæ ex duobus texta est non indueris. Non indueris vestimento, quod ex lana, linoque con-*

A *textum est. Qui tetigerit mortuum, immundus erit usque ad vesperam.*

De præceptis judicialibus abundè differit S. Thomas quæst. 104. & 105. ubi ea ad quatuor capita revocat. Nam quædam præscribunt certum ordinem justitiæ inter Principem & populum, quædam inter ipsos cives; quædam inter populum & extraneos; quædam denique inter domesticos ejusdem familiæ. Exempla passim sunt in Scriptura: v. g. pro Principe dantur præcepta quomodo creandus sit, quomodo se gerere debeat erga populum, & vicissim populus erga illum. Similiter pro populo & civibus inter se dantur præcepta emptionis & venditionis, & aliorum contractuum. Pro extraneis dantur præcepta de susceptione advenarum & peregrinorum, & de modo belli gerendi contra hostes. Denique pro domesticis leges sunt de viro & uxore, de parentibus & libetis, de dominis & servis, de consanguineis & affinis, an sint inter eos ineunda matrimonia, & cætera alia.

Differunt autem hæc præcepta à moralibus, quod moralia ad legem naturæ proximè pertinent; judicialia verò valde remotè, cum tantum sint determinationes eorum quæ generaliter in jure naturali continentur: v. g. jure naturali fures puniendi sunt, jure autem illo judiciali pœna mortis eis infligitur. A ceremonialibus verò tripliciter differunt. Primò, quia ceremonialia pertinebant ad cultum divinum, judicialia ad justitiæ cum proximo servandam. Secundò, quia ceremonialia per se primò instituta erant ad Christum & mysteria Christianæ religionis significanda & figuranda, non autem judicialia. Ex quo sequitur tertium discrimen, nempe quod ceremonialia omnia desierint, imò & mortifera sint; judicialia verò aliqua adhuc remaneant, non quidem quatenus à veteri lege sunt præscripta, sed solum quatenus sunt à Regibus & Legislatoribus in utilitatem publicam assumpta; alia verò mortifera quidem sint, non tamen mortifera, cum absque peccato observari possint, ut ex dicendis articulo sequenti patebit.

ARTICVLVS IV.

An, & quando lex vetus abrogata sit?

§. I.

Prima pars quæstionis resolvitur?

Dico primò, lex vetus de facto abrogata est, & desit obligare. 49.

Conclusio est certa de fide, & definita ab Apostolis in Concilio Jerosolymitano super hac quæstione habito, eamque passim docet Paulus in suis Epistolis, præsertim ad Roman. 6. versu 15. ad Galat. 3. versu 19. ad Ephes. 2. versu 14. & ad Coloss. 2. versu 16.

Confirmatur ex illo ad Hebræos 7. *Translatio Sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat*: Atqui Sacerdotium veteris legis translatum est in sacerdotium novæ legis, ut totâ Epistolâ ad Hebræos contendit Apostolus: Ergo & ipsa lex translata est in novam, sicque tandem abrogata, de facto desit obligare. 50.

Si autem quæras, cur abrogata fuerit? Respondeo primò, illam abrogatam esse, propterea quod vetus testamentum imperfectum esset & infir-

51. mum. Unde Apostolus ad Hebræos 7. *Reprobatio* (inquit) *fit precedentis mandati, propter infirmitatem & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex: Secundò, quia grave iugum erat. Quam abrogationis rationem indicavit D. Petrus A. c. 15. cum dixit: Quid tenuis Deum, imponere iugum super cervicibus Discipulorum, quod nec patres nostri, nec nos portare potuimus?* Tertiò, quia continebat tantum figuras, quæ per Christum impletæ sunt. Unde Bernardus homil. 1. super Missus est: *Prodeunte fructu, flos decidit, quia veritate apparente in carne, figura pertransit. Vel ut ait Hieronymus in capit. 4. ad Galatas: Priusquam Christi in toto orbe Evangelium coruscaret, habuerunt suum fulgorem præcepta legalia: postquam verò majus Evangelica gratia lumen effulsit, & Sol iustitiæ toti mundo se prodidit, stellarum lumen absconditum est, & earum radii caligaverunt.* Similia habet Theodoretus ad Philippens. 3. ubi hæc scribit. *Supervacaneus est lychnus, si Sol apparuerit, supervacaneus pedagagus iis qui perfectam acceperunt sapientiam; inutile lac nutritis iis qui solido cibo vescuntur. Palea fert frumentum, sed postquam collectum est frumentum, palea ejicitur; ita lex Christum ostendit, postquam autem is apparuit, ea est deinceps supervacanea:* Demum Christus (teste Apostolo ad Ephesios 2.) *fecit utraque unum, id est ex duobus populis, Ethnico & Judaico, fecit unum ovile, ac proinde debuit dissolvere medium parietem legis Mosaicæ, qui separabat unum populum ab alio, & ambos una eademque lege Evangelica concludere.*

52. Dices, legem Mosaicam in sacris litteris prædicari in æternum duraturam: Baruch 3. *Hic liber mandatorum Dei, & lex quæ est in æternum.*

Respondeo cum D. Thoma hic quest. 103. art. 3. ad 1. legem veterem duobus modis dici posse æternam: primò quoad præcepta moralia, quæ partim in Decalogo, partim verò in aliis Scripturæ locis continentur; hæc enim semper vigent & vigeant, cum sint juris naturalis; secundò etiam quoad ceremonialia, quandoquidem licet hæc abrogata sint, quoad significationem, durant tamen adhuc & durabunt, quoad rem significatam, nempe Christum & religionem Christianam. Ad quod quod, lex veteris ejusque præcepta, vocantur æterna, quia ad tempus valde longum fuere statuta, & sine certo termino in ipsa legis promulgatione definito: Statuta enim & præcepta, quæ ita feruntur, solent vocari perpetua, in communi usu loquendi; eodem sensu, quo leges omnes dicuntur esse perpetuæ.

§. II.

Altera difficultas expeditur, & quando nam lex vetus abrogata fuerit, breviter declaratur.

53. **D**ico secundò, legem Mosaicam non cessasse ante Christi mortem. Ita communiter docent Theologi, paucis exceptis, qui volunt legem Mosaicam cessasse ante mortem Christi in ipsa institutione Baptismi, per quam cessavit obligatio Circumcisionis, & consequenter totius legis Mosaicæ, cujus obligatio in illa fundabatur, & ab illa oriebatur, ut significat Paulus ad Galat. 3.

54. **P**robatur conclusio multipliciter: Primò quia lex Mosaicæ umbratilis erat & figurativa, subindeque non cessavit, donec ejus umbræ & figuræ

A impletæ fuerint. At illæ non fuere impletæ usque ad mortem & passionem Christi, & antequam Christus jam expiraturus diceret, *Consummatum est: Ergo lex Mosaicæ non cessavit ante Christi mortem & passionem.*

55. **S**ecundò, Christus usque ad mortem legem servavit & servari præcepit; nam Matth. 8. leproso sanato præcepit adire sacerdotem, ut secundum legem munus offerret quod Moyses mandaverat. Et Matth. 23. dixit: *Super Capite-dram Moysi sederunt Scribae & Pharisei; omnia ergo quaecumque dixerint vobis servate & facite.* Item pridem quam pateretur, cum Discipulis agnum paschalem immolavit: Ergo ante ejus mortem lex Mosaicæ non cessaverat, sed adhuc obligabat. Unde Lucæ 22. dicitur: *Veni dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha, &c. id est necessitate præcepti, quod Christus antequam moreretur, adimplere voluit.*

56. **T**ertiò, sicut translatio sacerdotio, necesse est ut & legis translatio fiat, ut ait Apostolus ad Hebræos 7. ita manente sacerdotio legem manere necesse est: Sed sacerdotium legis Mosaicæ non fuit translatum usque ad passionem & mortem Christi; Apostolus enim ad Hebræos 9. affirmat prius tabernaculum habuisse statum, donec per Christi mortem propalaretur sanctorum vitæ: quando autem tabernaculum illud Mosaicum habuit statum, habuit & sacerdotium: Ergo lex Mosaicæ ante Christi mortem & passionem non fuit abrogata.

57. **Q**uartò, testamentum vetus, quod est idem atque lex, non cessavit nisi per novum: Sed hoc non cepit obligare nisi per mortem Christi, eò quod testamentum non valeat, nisi intercedat mors testatoris, ut ait Paulus ad Hebræos 9. & probat Ulpianus l. 1. ff. de testamentis: Ergo testamentum non cessavit usque ad mortem Christi.

58. **D**ices primò, Lucæ 16. dicitur: *Lex & Prophetæ usque ad Joannem.* Et Matth. 11. *Omnes Prophetæ & lex usque ad Joannem prophetaverunt:* Ergo lex vetus cessavit, quando Joannes Baptista prædicare cepit.

59. **S**ed nego consequentiam, sensus enim horum verborum est, quod lex & Prophetæ, usque ad Joannem, prædixerint Christum esse venturum; ille autem jam venisse ostenderit. Vel quod lex & Prophetæ, usque ad Joannem, promissiones temporales prædicaverint; exinde verò cepit evangelizari regnum Dei, consistens in bonis spiritualibus: Hoc enim Christus dixit respondens Phariseis ipsum irridentibus, quòd nimium affectum erga divitias reprehenderet, earumque contemptum doceret; quasi in hoc dissentiret à lege & Prophetis promittentibus bona temporalia.

Dices secundò, Baptismus qui est primum novæ legis sacramentum, fuit à Christo institutus ante mortem: Ergo præceptum Baptismi cepit obligare ante mortem Christi, subindeque præceptum circumcisionis obligare desit ante passionem Christi.

Respondeo, concessio Antecedente, negando consequentiam; quamvis enim Baptismus fuerit à Christo institutus ante mortem, non fuit tamen in præcepto nisi post passionem & resurrectionem Christi, ut docet D. Thomas 3. p. qu. 66. art. 2. his verbis: *Necessitas utendi hoc sacramento indicta fuit homini post passionem & resurrectionem; tum quia in passione Christi terminata sunt figuralia*

figuralia sacramenta, quibus succedit Baptismus, & alia sacramenta nove legis, tum etiam quia per Baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, & in quantum moritur peccato, incipit novam justitiam vitam; & ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quam hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni Christi. Unde licet in ritu Baptismo, ante Christi mortem & resurrectionem, non fuerit circumcisio necessaria necessitate mediæ, cum ad delendum peccatum originale illa non esset unicum medium, sed ad hoc sufficeret Baptismus; erat tamen necessaria necessitate præcepti, nam ita erat legi antiquæ inserta, ut signum esset fidei qui legem illam profitebantur, illoque proinde uti, dum lex illa peristeret, necessarium fuit ex Dei præcepto.

60. Dico tertio, legem Mosaicam cessasse in ipsa Christi morte & resurrectione. Est contra Scotum, Gabrielem, Suarezem, & alios, existimantes legalia non fuisse omnino & completè extincta, nisi in ipso die Pentecostes, in quo facta fuit solennis promulgatio legis Evangelicæ. Est tamen D. Thomæ hic quest. 103, art. 3, ad 2. ubi hæc scribit: *Mysterium redemptionis humani generis completum fuit in passione Christi, unde tunc Dominus dixit, Consummatum est, ut habetur Joan. 19. & ideo tunc totaliter debuerunt cessare legalia, quasi jam veritate eorum consummata; in cuius signum in passione Christi, velum templi legitur esse scissum Matth. 27. & ideo ante passionem Christi, Christo predicante & miracula faciente, currebant simul lex & Evangelium; quia jam mysterium Christi erat inchoatum, sed nondum consummatum; & propter hoc mandavit Christus Dominus ante passionem leproso, ut legales ceremonias observaret.*

61. Idem docent SS. Patres: Augustinus enim serm. 114. de tempore sic ait: *Velum templi scinditur, quia synagoga honore nudatur, observatio antiqua dissolvitur.* Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. 23. *Etiã velum templi scinditur, quo mysterium synagoga prophanatio declaretur.* Cæsarius homil. 6. in Paschate, sub finem: *Velum templi scinditur. Velum ornamentum tabernaculi est: Coruscante igitur gratiâ, Ecclesia edificatur. Synagoga destruitur.* Demum Leo Papa serm. 6. de passione, Caipham vestes proprias scindentem, quasi Christus blasphemasset, lepidè irridet, dicens, Pontificem legis mox interituræ, per hanc vestium suarum scissuram, ostendisse se mox sui sacerdotii honore spoliandum.

62. Confirmatur ex communi consensu Hieronymi & Augustini in Epistolis quas sibi mutuò de legalibus scripsere, quibus docent, post mortem & resurrectionem Christi, legales ceremonias mortuas fuisse, id est vim obligandi amisisse, quamvis Hieronymus existimaverit, illas post mortem & resurrectionem Christi, nedum mortuas, sed etiam mortiferas fuisse, adeò ut quicumque eas servasset (seclusà ignorantia aut errore invincibili) peccasset: Ergo immeritò & sine sufficienti fundamento, Scotus & Suarez, ab illis dissentiunt.

63. Potest insuper conclusio quatuor rationibus suaderi. Prima est: Cum lex Mosaicæ umbratilis & figurativa fuerit, debuit adveniente veritate quam figurabant, cessare: Sed per Christi mortem & resurrectionem impletæ fuerunt omnes figuræ antiquæ legis, ut Christus jam mortuus significavit, cum dixit, *Consummatum est*: Ergo in morte & resurrectione Christi lex Mosaicæ cellavit, & penitus fuit abrogata. Unde Leo Pa-

Tom. III.

A pa serm. 7. de passione: *Ut umbra cederent corpori, antiqua observantia novo excluditur sacramento; hostia in hostiam transte, sanguine sanguis aufertur, & legalis festivitas, dum mutatur, impletur.*

64. Secunda: Christus in cæna ultima novum condidit testamentum, quod morte deinde & resurrectione suâ confirmavit: Ergo vetus quasi senio jam confectum, accedente tunc novo, extinctum est. Consequentia patet, valor enim testamenti posterioris, revocat vim prioris, quotiescumque posterius conditur ad revocandum prius, ut patet in humanis: Atqui novum testamentum conditum est, ut prius revocaretur, ut fatentur omnes, & docet Apostolus ad Hebræos 10. his verbis: *Auferi primum, ut sequens statuatur.* Et cap. 8. *Dicendo novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur & senescit, prope interitum est.* Ergo &c.

65. Tertia ratio: Ad Romanos 7. ex eo quod sumus liberati à peccato, infert Paulus quod sumus pariter & à iugo legis exempti: Sed in morte & resurrectione Christi sumus à peccato liberati: Ergo & à lege veteri. Unde idem Apostolus ibidem ait, quod sicut mulier in morte viri libera fit à lege matrimonij, ita synagoga in morte Christi, à legis obligatione liberata est.

66. Quarta ratio sumitur ex illo Apostoli ad Hebræos 7. *Translatio sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat:* Ergo cessante sacerdotio veteris legis, ipsam quoque legem veterem cessasse necesse est; quandoquidem juxta Paulum & rei veritatem, erat connexio & concomitantia necessaria inter legem & sacerdotium: Atqui sacerdotium veteris legis, in ipsa Christi morte & resurrectione cessavit; tunc enim sacerdotium Aaronicum totaliter fuit evacuatum, & in sacerdotium Christi translatum, ut colligitur ex illo Apostoli ad Hebræos 9. *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est non hujus creationis, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeternam redemptionem invenit:* Ergo lex vetus in ipsa Christi morte & resurrectione cessavit, & penitus abrogata est, etiam quoad præcepta moralia, nam quamvis hæc etiam nunc retineant vim obligandi, non tamen quatenus præcepta legis Mosaicæ sunt, sed quatenus sunt præcepta legis naturalis quorum obligatio perpetua est.

67. Dixi autem, *in ipsa Christi morte & resurrectione*, tum quia cum lex vetus non solum passionis & mortis Christi, sed etiam eius resurrectionis figura & umbra extiterit, ante resurrectionem Christi nondum fuit perfectè completa, nec proinde totaliter extincta. Tum etiam, quia sacerdotium Aaron, quod erat proprium legis veteris, non debuit aboleri, donec sacerdotium Christi esset consummatum, & in perfectione atque indefectibilitate constitutum, quod non habuit usque ad eius resurrectionem, in qua ipse Christus vitam immortalem & indefectibilem reassumpit; unde tunc solum adimpleta fuit hæc prophetia Davidis: *Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.* Adde quod obligatio Baptismi, qui est totius legis Evangelicæ fundamentum, cæpit solum post resurrectionem Christi, cum ipsa die resurrectionis, Christus ejus præceptum proposuisset, dicendo Apostolis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos &c.* Ergo tunc solum & non antea cessavit lex vetus.

68. Contra istam conclusionem objiciunt Adversarii: Lex Mosaicæ non prius desit, quam Evan-

D d d

gelica cœperit obligare, cum generatio istius, sit corruptio illius, juxta illud Apostoli ad Ephes. 2. *Legem mandatorum decretis evacuans*, id est legem Mosaicam decretis Evangelicis excludens, ut exponunt Chrysostomus, Theophilactus, & Oecumenius ibidem: Atqui lex Evangelica non cœpit obligare ante diem Pentecostes: Ergo ante illum diem lex Mosaicæ obligare non desuit. Majorem ut certam supponunt, Minorem verò sic probant. Lex ante sui promulgationem non obligat, ut docet S. Thomas supra quæst. 90. art. 4. Sed lex Evangelica non fuit promulgata ante Pentecosten: Ergo ante diem Pentecostes obligare non cœpit. Minor probatur, tum quia usque ad tempus Pentecostes Apostoli non proposuerunt populo publicè Evangelium; tum etiam, quia quemadmodum lex vetus non fuit promulgata, nisi quinquagesimo die à Paschate Judæorum; ita non debuit lex nova promulgari, nisi post quinquaginta dies à Paschate sive resurrectione Christi; promulgationem enim legis Mosaicæ, figuram fuisse promulgationis legis Evangelicæ, supra art. 2. in fine ostensum est.

69. Huic argumento quod est præcipuum Adversariorum fundamentum, respondeo, concessâ Majori, negando Minorem, & ad illius probationem dico, duplicem esse legis promulgationem; unam essentialem, & legi sufficientem, quæ fit quando princeps ut publica persona illam proponit & intimat suis subditis in curia existentibus; altera solemnis & accidentalis, atque ad tollendam subditorum ignorantiam ordinata; quæ fit cum lex à præcone per singulas provincias, aut per omnes præcipuas civitates publicatur. Quamvis ergo lex Evangelica hoc secundo genere promulgationis, solum in die Pentecostes promulgata fuerit ab Apostolis ut Christi præconibus; ipso tamen die resurrectionis fuit à Christo proposta & intimata Discipulis, his verbis: *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos &c.* Unde à die resurrectionis cœpit habere vim legis ex se obligantis, quamvis hæc promulgatio non sufficeret ad tollendam ignorantiam illius, nec proinde ad reddendum homines inexcusabiles ab ejus transgressione. Ex quo patet ad primam potentiam Minoris. Ad secundam verò similiter dico, legem Mosaicam promulgatione sufficienti ad rationem legis fuisse promulgatam ab eo tempore quo Deus eam dedit Moyse in monte Sina, tunc enim locutus est Deus ut Princeps & Legislator, subindeque ex eo tempore præcepta illius legis lata à Deo vim legis habuerunt; adeo ut ipsius publicatio facta deinde à Moyse toti populo, non habuerit vim promulgationis necessariæ ad essentialitatem legis, sed tantum declarationis, ne homines ignorantia ab ejus obligatione excusari possent. Quare licet publicatio illa veteris legis facta per Moysen, fuerit figura promulgationis legis Evangelicæ faciendæ per Apostolos in die Pentecostes, hinc tamen non fit, istam fuisse necessariam, ad rationem & essentialitatem legis Evangelicæ, sed tantum ad tollendam ignorantiam ipsius.

Ad solutionem alterius argumenti, quod contra nostram conclusionem fieri posset, Advertendum est, quod licet à passione & resurrectione Christi, usque ad Evangelij divulgationem, lex antiqua mortua fuerit, ita ut nec obligaret, nec vim obligandi haberet, non tamen penitus erat inutilis, sicut est modò, sed quandiu permansit ejus bonitas, & non fuit mor-

A tiferæ, pueri Judæorum recipientes circumcissionem; à peccato originali justificabantur; illique qui bona fide legem illam observabant, salvabantur; divinam namque bonitatem decebat, ut quandiu sustinuit legem illam, non auferret ejus utilitatem, ut prodesset illis, qui bonâ fide illam observabant; unde pro illis valebat dispensatio & permissio per legem data, repudiandi uxorem legitimam, & ducendi aliam, vel habendi plures simul.

ARTICVLVS V.

Virum lex Mosaicæ statim atque cessavit obligare, fuerit mortifera?

B **P**artem affirmantem tenuit olim D. Hieronymus, ut constat ex Epistola ejus ad Augustinum, quæ inter Epistolas ipsius Augustini connumeratur undecima; distinxit enim solum duo tempora, unum ante passionem Christi, in quo legalia non erant mortua, quasi non habentia vim obligatoriam, aut expiatiuam, pro suo modo; nec etiam mortifera, quia non peccabant ea observantes; alterum post passionem Christi, in quo non solum mortua (id est non habentia virtutem & obligationem) sed etiam mortifera fuerunt, ita scilicet quod peccarent mortaliter quicumque ea observarent. Oppositum docuit Augustinus Epist. 9. & 19. ad Hieronymum, ubi distinxit tria tempora. Unum ante Christi passionem, in quo legalia neque erant mortifera, neque mortua. Aliud post tempus Evangelij divulgati, in quo legalia sunt mortua & mortifera. Tertium autem est tempus medium, scilicet à passione Christi, usque ad divulgationem Evangelij, in quo legalia quidem fuerunt mortua, quia neque vim aliquam habebant, neque aliquis ea observare tenebatur; non tamen fuerunt mortifera, quia illi qui ex Judæis conversi erant ad Christum, poterant illa licitè observare, dummodo non sic ponerent spem in eis, quod ea reputarent necessaria ad salutem, quasi sine legalibus fides Christi justificare non posset. Augustinum secutus est D. Thomas hic quæst. 103. art. 4. ad 1. alique Theologi communiter, cum quibus

D **D**ico, legem Mosaicam non fuisse mortiferam statim atque cessare cœpit illius obligatio, sed aliquo tempore post illius abrogationem, fuisse licitum servare illius præcepta ceremonialia, quamvis non esset necessarium.

Probatur efficaciter, quia ipsismet Apostoli usurparunt ceremonialia ijs in locis ubi jam lex Mosaicæ desierat obligare, factâ jam sufficienti promulgatione legis Evangelicæ: ut patet ex Actuum 16. ubi Paulus Timotheum ex patre Gentili natum circumcidit; & cap. 18. ubi more Nazæorum totondit caput in Cenchris; & cap. 21. ubi de consilio Jacobi Apostoli, & seniorum, usus est legali purificatione cum Judæis, ut illos sibi conciliaret, & purificationem cum illis templum ingressus est. Demum cap. 15. ejusdem libri, in Concilio Apostolorum statutum fuit, ut Christiani abstinerent à sanguine, & à suffocato, quæ una erat ex ceremonijs legalibus.

E **R**esponder D. Hieronymus Epistola citatâ, nunquam Apostolos post resurrectionem Christi legalia observasse secundum veritatem; sed solum ex quadam pia simulatione, ne scandalizarent Judæos, & eorum conversionem impedirent. Verum si ceremoniæ illæ tunc fuissent mortifera, ut sentit Hieronymus, non potuissent licitè usurpari simulatoriè ab Apostolis; quia con-

ra fidei professionem est, uti cultu superstitioso & profiteri exterius falsam religionem; cuiusmodi erat religio Iudæorum quoad cultus illos, si jam erant superstitiosi & mortiferi. Item si licuisset Apostolis uti simulatoriè cultu superstitioso Iudæorum, ut eos lucrarentur, quemadmodum ait Hieronymus, licuisset similiter uti simulatoriè cultu superstitioso Gentilium, ut facilius converterent; & nunc etiam liceret uti cæremonijs Judaicis, simulareque eorum fidem, ut eos lucrificeremus, sicut contra Hieronymum rectè argumentatur S. Augustinus Epistolis citatis. Addit S. Thomas loco supra citato, *indecens videri quod Apostoli ea occultarent propter scandalum, quæ pertinent ad veritatem viæ & doctrinæ, & quod simulatione uterentur in his quæ pertinent ad salutem fidelium.*

73. Potest insuper suaderi conclusio optimâ congruentiâ, quâ utitur D. Augustinus ad probandum post abrogationem legis Mosaicæ, per aliquod tempus fuisse licitum legalia servare, usque ad sufficientem divulgationem Evangelii, quamvis non esset necessarium. Sicut enim (inquit) solemus homines mortuos aliquandiu ante sepulturam servare, ut cum honore sepulturæ tradantur: ita decuit legalia, quæ ut viva post Christi mortem servari non poterant, ut mortua usque ad perfectam Evangelii divulgationem servari, ut cum honore mortua mater synagoga sepeliretur; & ne homines existimarent, si ea statim rejecta fuissent, veterem legem fuisse abominabilem, perinde ac Gentilium cultum, quem nullâ unquam morâ sustinere Apostoli voluerunt.

74. Dices, si licitum erat post abrogationem legis Mosaicæ per aliquod tempus legalia servare, non potuit rationabiliter Paulus ad Galatas 2. reprehendere Petrum Apostolum, eò quod illa usurparet, seque à gentilibus Antiochenis recens conversis segregaret, ut viveret Judaicè cum Judæis, qui Ierosolymis à Jacobo advennerant: Atqui Paulus jure reprehendit Petrum, qui ut dicitur ad Galat. 2. reprehensibilis erat: Ergo post abrogationem legis Mosaicæ, non licitum fuit servare legalia.

Respondeo, negando sequelam Majoris, Petrus enim jure fuit reprehensus à Paulo, non quod simpliciter uteretur cæremoniis Judaicis, post abrogationem legis Mosaicæ (quod ipsemet Paulus sapius fecerat, ut supra ostendimus) sed quod uteretur cum aliqua imprudentia & scandalo infirmorum, adeò ut Christiani ex ejus facto inducerentur ad existimandum observationem legalium esse adhuc necessariam, & ita quodammodo cogentur judaizare, ut significant verba illa Pauli ad Petrum ad Galat. cap. 2. *Si tu Judæus cum sis, gentiliter vivis, & non Judaicè, quomodo cogis gentes judaizare?* Solutio est D. Thomæ hic quæst. 103, art. 4. ad 2. ubi hæc scribit. *Non peccavit Petrus in hoc, quod ad tempus legalia observabat, quia hoc sibi licebat tanquam ex Iudæis converso; sed peccabat in hoc, quod circa legalium observantiam nimiam diligentiam adhibebat, ne scandalizaret Iudæos, ita quod ex hoc sequeretur Gentilium scandalum.*

75. Quæres, quo præcisè tempore cæperit lex Mosaicæ esse mortifera?

Respondeo hoc esse dubium & incertum, valde tamen probabile esse quod plerique Theologi docent, illam solum cæpisse esse mortiferam quadragesimo circiter post Christi mortem anno, postquam Evangelium sufficienter jam toto orbe

Tom. III.

A Judæis promulgatum fuit per Apostolos, templumque Ierosolymitanum, una cum statu Republicæ Judaicæ a Romanis Imperatoribus eversum; tunc enim non erat amplius necessarium deferre honorem Synagogæ jam extinctæ, aut uti condescensu erga Judæos, tandiu Dei vocationi rebelles.

DISPUTATIO XII.

De lege Divina nova.

B Ad quæst. 106. D. Thomæ, & duas sequentes.

H AËtenus de lege veteri, quam Deus olim Angelorum ministerio dedit Moyfi, in monte Sina, totique populo Judaico; nunc de lege, quam Christus tulit, & Ecclesiæ suæ tradidit, ac per gratiam Spiritus Sancti fidelium cordibus indidit, quæ variis solet nominibus nuncupari. In primis enim lex nova seu novum Testamentum appellatur, eò quod sicut vere exorto, tota facies terræ renovatur, juxta illud Poëtæ Ecloga 3.

Nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor.

Nunc frondet sylva, nunc formosissimus annus.

C Ita adveniente lege gratiæ, omnia penitus innovata sunt, secundum illud Apostoli ad Corinth. 5. *Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova.* Unde ibi Chrysostomus: *Rerum, inquit, vices jam mutatae sunt, ut & anima nova, & corpus novum, & novum adorationis genus, & pollicitationes novæ, & testamentum, & vita, & mensa, & vestis, & uno verbo dicam, omnia nova sunt.* Et Nicetas in Commentario Orationis de eucæniis D. Gregorii Nazianzeni: *Est, ait, canticum novum allegoricè, novi Testamenti canticum; tunc enim nova omnia facta sunt, & creatura nova, & novus homo, & vita nova, & nova mandata, & nova gratia, & nova pollicitationes.* Similiter

D Teophilactus 2. ad Corinth. 5. *Vetus peccatum transiit, novaque nobis anima, & novum corpus factum est, & pro Iudæis omnibus, nova nobis facta sunt omnia.* Demum Gregorius magnus homil. 32. in Evang. *Novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo, & vita nostra veteri, contrarietatem opposuit novitatis suæ.*

Secundò, lex Evangelica appellatur, quia, ut ait Author operis imperfecti in Matth. *Evangelium est bonum nuncium: Bona autem hominibus nunciantur, quando promittitur eis beatitudo cælestis, peccatorum remissio, adoptio filiorum, mortuorum resurrectio, immortalis vita, hæreditas regni cælestis, possessio gloriæ sempiternæ, societas Angelorum, & communicatio Spiritus, & fraternitas Christi, & paternitas Dei.*

Dicitur tertio, lex gratiæ, quia vi suâ, & ratione sui status, dat gratiam sanctificantem & auxilia gratiæ. Unde Apostolus ad Romanos 1. *Non enim erubescio Evangelium, virtus enim Dei est in salutem omni credenti.* In quem locum hæc scribit Anselmus: *Virtus, quia gratiam præstat, percujus auxilium valeamus facere quod præcipit.* Eademque de causa vocatur etiam lex Spiritus vitæ, & lex libertatis, quia liberat à lege & servitute peccati. Vel etiam quia liberat ab onere legis Mosaicæ.

Quarto, vocatur lex fidei, propter majorem expressionem, & determinationem articulorum

Dddd ij